

"L'IVAM NO ES POT TOCAR, ÉS COM LA GEPERUDETA"

Andreu Alfaro acaba d'arribar de la Biennial de Venècia, on ha representat Espanya amb Eduardo Arroyo i ha fet neteja de símbols franquistes.

Què ha dut a la Biennial?
 —Sobretot, un tema que per a mi era nou: Laocoont, el sacerdot d'Apol·lo Timbri a Troia. És un personatge que apareix a l'*Eneida* i que és condemnat a mort per traïdor i antipatriota. Laocoont s'oposa a la guerra de Troia. És, diguem-ne, el primer insubmís històric. És condemnat a mort, amb els seus dos fills, i tirat a les serps. D'això, Virgili en va escriure uns poemes. I al segle XVI es va descobrir a Roma una estàtua que es diu el Laocoont, que són les tres figures embolicades amb dues serps. Bé, aquesta escultura ha provocat una quantitat de literatura tremenda. La cosa que m'impressionà del Laocoont quan el vaig veure és que el llenguatge d'aquelles serps enroscades pel cos era completament expressionista. Cosa estranya en l'època en què es va fer a Rodas, en la segona meitat del segle II abans de Crist. L'home que està envoltat de serps és un crít. És una esvàstica, i per cert ha tingut una gran influència en l'estètica alemanya. El cos humà era la veritat, la bellesa, i les serps, l'expressió, la tragèdia, el drama. Això, en una mateixa escultura em va deixar fascinat. I em va entrar la fúria. Ho vaig llegir tot sobre el Laocoont... Coses de Goethe, Winckelmann, Lessing... I vaig mesclar els dos llenguatges, l'expressionista i el clàssic, que és el nu.

—És cert que ha refet tota la façana del pavelló espanyol de la Biennial?

—Bé, jo tenia l'entrada, i vaig fer la porta. Sembla que ha estat un succés. Venècia tenia una porta de *remordimiento español*, amb aparença de fusta grossa, que era mentida, i amb un claus negres. Una cosa *bien*, amb una maçoneria de travertí i l'*aguilucho*. I el Non Plus Ultra. Era una espècie de falleta. Quan ho vaig veure em va parèixer vergonyós que un govern democràtic mantinguera els mateixos símbols dels anys 50.

Era una porta trista, obscura. Necessitava llum, vent, transparència. Vaig demanar permís per a netejar-ho i vaig aconseguir tirar-ho a fer la mà. Ara ha quedat una cosa neta. Les lletres d'Espanya han quedat discretes, fetes amb la mateixa rajola de la façana, i la porta és transparent. Una reixa que s'obre i tanca a mesura que la gent entra o ix.

—*El fet de compartir la participació amb Arroyo cobrava una especial significació per a vostè, no?*

—En efecte. A més, tenim una estètica prou diferent. Les coses diferents són les que millor s'integren. El contrast integra i valora millor cadascuna de les coses. M'encantava anar amb Arroyo, perquè si aprofundeixes hi ha més afinitats de les que pensem: hi ha una ironia en les obres dels dos, encara que més acusada en la seua, i els dos som molt sintètics. Resumim molt i sintetitzem molt. És curiós però ens vam conèixer a Venècia, a l'any 76, que ell era part del comissariat de la Biennal. Ell havia nomenat comissari de l'exposició *Vanguardia artística y realidad social, 1936-1976* Tomàs Llorens. I en aquell moment, que jo estava en aquella exposició, ens vam conèixer. És un home molt salvatge, molt directe... Molt natural, en el sentit de la naturalitat més indígena. I a mi em pareix un home molt lúcid, molt intel·ligent i brillant, amb una capacitat de lluita i de fer coses terrible. Eduardo és una muntanya.

—*Vostè ha tornat de Venècia i aquest país ja no és el que era. S'hi ha instal·lat un nou ordre. Com pot afectar això des del punt de vista nacional?*

—Les decisions del senyor Zaplana ens les hem de prendre amb calma. Igual ens poden afectar per a mal que per a bé. Hem de veure quines decisions pren referents al país, i sabrem a què atènyer-nos. Si queda clar d'una volta per totes que la llengua és una qüestió de la Universitat i no dels polítics, cosa que el PSOE no va fer, seria un gran pas. Per a mi és un enigma per què el PSOE no ho va fer des de la majoria absoluta. És de països tercermundistes consentir que la llengua siga matèria electoral.

—*No li produeix inquietud la dreta?*

—Per memòria històrica me'n produeix molta. Però no tinc per què no pensar que podria fer algunes coses ben fetes. Ocasí, en té. He fet tot el possible perquè no guanyara la dreta. I sobretot, la part de la dreta que a mi més em preocupa, perquè la dreta d'ací, per sort o per desgràcia, no està depurada com a França o Alemanya. Tot el món del franquisme i Fuerza Nueva hi està barrejat, i això condiona l'anormalitat de la dreta. Però aquesta dreta ha guanyat les eleccions. Hi ha una gent que creu que ho pot fer millor que els altres. Cal acceptar-ho, encara que hi discrepem. Però ens queda la responsabilitat de jutjar les coses. D'entrada, em sembla anacrònic que Zaplana, que pretén ser el president de tots els valencians, accepte un pacte amb una gent que representa una minoria de valen-

cians que no són els que hauria de donar com a exemple. És molt dur, però no li vull negar el pa. Faré el que he fet sempre: anar per lliure. La llibertat està en no haver de viure del que et donen els que estan en el poder.

—*Moltes voltes s'ha dit que vostè és l'escultor del PSOE.*

—Són coses que han dit, com tantes en diran de mi. El problema meu és que em guanye la vida amb una certa facilitat i importància. I això sembla que no els agrada a alguns. No he estat mai l'escultor del PSOE, i això ho sap millor que ningú Lerma. Si li ho pregunten a Lerma, ho dirà. Però alguns ho diuen. Fins i tot que Carme Alborch m'havia donat 8 milions per a la Biennial. Quina poca vergonya! Primer que res, Carme Alborch no té res a veure amb la Biennial de Venècia, que és del Ministeri d'Exteriors. Que li ho atribueixen en tot cas a Solana, a qui quasi no conec. Tot el treball de la façana, ha costat set milions i mig de pessetes. Amb IVA. Amb set o vuit viatges a Venècia, amb hotels i companyia, la porta de tres metres per tres —que val 2.515.030

pessetes sense IVA—, les lletres i el projecte de façana. Ho he fet i ho he pagat. I encara no he cobrat, dit siga de pas.

—*Vostè va estar darrere de l'IVAM des de la seua concepció...*

—Li tinc un gran afecte a l'IVAM. És una aposta que es va fer entre unes quantes persones i que ha arribat a bon port sense que ningú la toque. Començant per mi, perquè la gent també diu que sóc el qui mou l'IVAM. No he mogut mai res. Per no voler, ni volia fer l'exposició. Això ho sap Carme Alborch i ho saben tots els que estan a l'IVAM. Dit això, jo he estat en desacord amb algunes coses de les que l'IVAM ha fet, però en el seu conjunt estic molt content amb l'IVAM. És el millor treball museístic que s'ha fet a Europa. I és molt important que estiga a València.

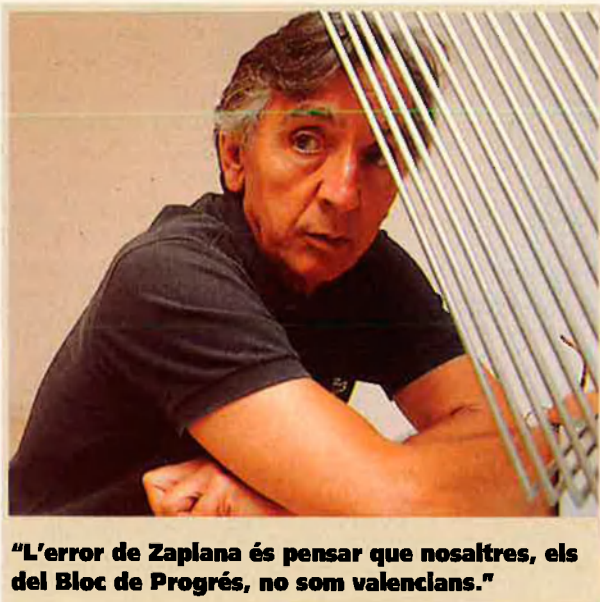
—*Fins a quin punt el canvi de signe polític podria repercutir sobre el museu?*

—Espere que no siguin tan curts, per no dir ases, com per a desfer una de les poques coses ben fetes que s'han fet a València, amb un sentit i un rigor, no sols

de modernitat, sinó de racionalitat i dignitat intel·lectual. Quan es va inaugurar l'IVAM vaig dir aquella barbaritat que des del segle XV no havia passat cap cosa més important a València que l'IVAM, però també recorde que Joan Fuster va dir que tenia raó. Per primera volta tenim un signe que marca fora d'ací.

—*El PP ha acabat mostrant respecte pel Palau de la Música, després d'haver-se oposat a la seua construcció. Pot reproduir-se el procés amb l'IVAM?*

—Espere que sí, perquè si no, sabran dos i dos quant fan. Hi ha coses que no es

"L'error de Zaplana és pensar que nosaltres, els del Bloc de Progrés, no som valencians."

poden ni es deuen tocar. Són com la Geperudeta. Com les falles. No tinc res en contra de cap dels dos fenòmens, però que accepten l'IVAM també. El drama de València és que no acaba triomfant més que tot allò que és populatxer.

—*Li fa por un canvi d'estètica en aquest sentit?*

—Me'n fa, però tampoc no ens hem d'equivocar. El canvi d'estètica s'ha produït abans que vingueren els populars a governar. De l'entusiasme per la modernitat que hi havia fa deu anys al d'ara hi ha prou diferència. S'ha fet un pas important en la modernitat. Com s'ha fet un pas important en el prestigi de la llengua, diguen el que diguen els més escèptics. S'ha fet un pas molt més important que a Catalunya, perquè allí la llengua ha estat sempre i ací no ha estat mai. Ara, almenys, la llengua té un respecte que no havia tingut mai. Ara Zaplana ha de jurar en valencià per a demostrar que és valencià. Això es pot tornar enrere? Ho dubte. És com les pensions. Prova a tocar-les. La inèrcia lingüística i de modernitat que

hem aconseguit és a hores d'ara imparabile.

—*No es pot produir un retorn als valors eterns de l'estètica, al sorollisme?*

—Hi ha un retorn al sorollisme en tot el món. A banda, nosaltres no n'hem eixit mai. L'exposició de l'IVAM "100 anys de pintura" és l'estudi sociocultural més interessant de la societat valenciana. Em va semblar magnífica: no hi havia res. Llevés els impressionistes, i et trobes que fins el 1950 no hi ha res. Com hi havia d'haver modernitat? En la República hi havia modernitat? Tots volien naturaleses mortes, paisatges i retrats. Si el 1945 el pintor Benedito tenia un majordom amb guants a la porta atenent la cua per a fer-se un retrat... Havien d'esperar-se un any i pagar fortunes, en una època que no tenia un duro ni déu, per a retratar-se. La modernitat no arriba fins als 50. Ací ha costat molt que s'acceptara que hi havia una forma de veure l'estètica i la cultura que no era l'acadèmica. Costa encara ara.

—*Es previsible una venjança contra determinats artistes que han tingut el seu esplendor durant l'anterior govern?*

—És difícil avui, que l'art ja comença a ser un bé important en l'economia, decidir si pujaran o baixaran les accions d'un o altre artista. No és tan fàcil. Convertir en aquesta ciutat un artista en més o menys conegut i famós no és difícil. N'és plena, però ara bé, elevar-los a nivell nacional i, més encara, internacional, és molt complicat. Això no és factible. S'ha fet al principi de la democràcia, intentant promocionar una sèrie d'artistes, unes exposicions, però a la volta del temps se n'ha anat tot a fer punyetes. No és fàcil aguantar-ho a base de subvencions. No es pot decidir si un artista és bo o no amb subvencions. Ni es pot decidir que un artista que siga bo deixi de ser-ho per un canvi de signe polític.

—*Què ha passat amb el cartell de la fira de Xàtiva, que l'ha hagut de retirar?*

—No ha passat res. Em van demanar el cartell i ara, que els que me'l van demanar han perdut les eleccions, els he dit als nous que estan alliberats del compromís. Ni més ni menys.

—*No és un rebuig a la dreta.*

—No he fet mai heroïsmes d'aquest tipus. Per què els havia de fer ara? No he donat suport al senyor Lerma, i en canvi he estat en la manifestació del Bloc de Progrés contra el PP.

—*Com valora l'actitud del president Zaplana contra el Bloc de Progrés?*

—Des del seu punt de vista té tota la raó del món. Ara: el seu error és pensar que nosaltres no som valencians.

—El PP ha parlat dels assistents a la manifestació en aquests termes: *renegats, traïdors,...*

—Són les coses que diuen els polítics. Les han de dir per a justificar-se. La reacció és normal: nosaltres estàvem en contra d'ells; ells han de reaccionar en contra nostra. És normal. Cadascú ha d'estar al seu lloc, i acceptar el joc democràtic. Jo no li he dit mai a Zaplana que siga un renegat, ni li ho diré mai. Això només ho diu la gent que no sap què vol dir "renegat". Jo li diré que no fa bé açò o allò. Com he fet sempre.

—Ha dit que no va donar suport al PSOE. Tampoc no en va donar a la candidatura de València per a la capital cultural.

—Tampoc. Em va trucar un senyor per a posar una foto bonica meua en un llibre que volien fer, i li vaig dir que posaren la de l'escultura del Mestalla. Ell no tenia cap culpa, però es va quedar espantat. No hi vaig donar suport perquè crec que la primera cultura de totes és no ser analfabet. I si aquesta senyora considera que la nostra llengua no és digna per a parlar-la on siga, per a què he de donar suport. I a més, una capital de la cultura que manté destrossada una escultura fa no sé quants anys i a ningú se li acut d'anar i arreglar-la, quina classe de capital cultural és? No els diré que l'arreglen. Ja s'ho faran amb els valencians, que són els que la van pagar. Són diners públics. El meu problema era fer-la ben feta. El seu problema és mantenir-la, arreglar-la.

—Vostè no creu que València tinguera capacitat per a la capitalitat?

—No tinc les dades suficients, però Santiago té més gràcia per a Europa que València. Durant segles, Santiago ha estat una fita per a Europa. València, no. No he notat especial interès a València per ser capital cultural. València tenia interès per guanyar la copa. A la ciutat no li interessava ser capital de la cultura perquè no l'han preparada. Jo he viscut com s'ha preparat durant anys la candidatura de Barcelona per a les Olimpíades, i en canvi no he notat la preparació per a ser candidata a capital de la cultura. Si es vol una ciutat de cultura, se n'ha de fer tots els dies, de cultura. Damunt, l'Ajuntament de València ha tancat les sales d'exposicions i els museus que tenia. Discuteix a la Universitat si la llengua és o no és. No m'ha paregut que la ciutat tinguera consciència que això fóra important per a la ciutat. I això és bàsic. Com és molt important que el nostre país tinga personalitat. Si no, no tindrem ni un futur econòmic, ni

"Arroyo i jo tenim una estètica bastant diferent. Les coses diferents són les que millor s'integren. El contrast integra i valora millor les coses."

un futur social, ni de cap classe. El que va pel món sense carnet d'identitat d'aquesta mena està perdut.

—La poca personalitat que ha acumulat aquest país es pot perdre amb el PP?

—Sense cap dubte. Fins i tot li pot interessar el sentit espanyolista de no ser ningú i ser-ho tot. Però al país no li interessa, i no per raons nostàlgiques del segle d'or ni el segle XV. La gent del carrer havia d'entendre que si no mantenim la personalitat, si no ens diferencien, si no tenim la nostra pròpia identitat, no tindrem futur, no comptarem ni per a Espanya, ni per a Europa, ni per al món. Que això serà més economia, més progrés social, més cultura. No demane la identitat com un valor metafísic. No com això que aborrona la gent quan sent l'himne. Això m'ho passe per baix cama. Com la "Santa Espina", que la canten i els cau la bava com si tingueren un èxtasi d'LSD. Això m'importa un rave. La unitat europea exigeix més identitat que mai. Si no la tenim, serem un poble perdut en la pols.

—Es pot mantenir una personalitat malversada des de diverses instàncies?

—En aquest país hi ha una certa predisposició a la identitat, siga del color que siga. El blaverisme també té identitat, i el dia que als qui l'han creat ja no els interresse —ja no els interessa—, a veure què els expliquen. La identitat existeix. Per a mi és sorprenent que es produïra la manifestació del Bloc de Progrés a València. No m'ho creia. Ni jo ni ningú. Va ser una part molt important de valencians espon-

tanis i joves. No veig tan fàcil que puguem eliminar això. Al contrari. Després d'una època denominada històrica a nivell mundial, com ha existit —l'internacionalisme, la solidaritat proletària, ... la falta de personalitat i llibertat al cap i a la fi—, en què era pecat tenir personalitat perquè era subjectivisme, aquesta explosió de voler ser diferent no es pot suprimir d'un traç. El problema de la confusió s'ha produït utilitzant els arguments de la identitat, perquè la identitat existeix, mou. Posa-li el color que et done la gana, però com a valor existeix. I això és una arma de doble fulla. No estic d'acord que aquest país estiga pitjor quant a identitat que fa vint anys. Ni que la llengua vaja pitjor que anava, diguen el que diguen els senyors que no han volgut banyar-se el cul. Però si volem que país camine, hi hem d'ajudar, banyar-se. Jo vull que les coses vagin millor.

—El nacionalisme hauria de fer un plantejament profund, ara sobretot?

—Desgraciadament, no sempre hi ha una persona capaç d'aglutinar aquestes coses. Nosaltres no l'hem tinguda. Deu semblar una ingenuïtat, però si Fuster no haguera escrit tan bé com va escriure, tot el que va dir no hauria tingut cap èxit. No l'hauria llegit ningú. S'haurien avorrit com si ho haguera escrit Teodor Llorente. Fuster tenia un atractiu impressionant. Era —i perdona, Joan— un demagog perfecte. L'èxit de Fuster era el mateix que el de la Bíblia: que estava ben escrit. Al final, tot és estètica. **Miquel Alberola**